

rh+

2010, Haziran-Ağustos

S 72

s. 34-40

Mithat Şen

Röportaj: Tevfik İhtiyar

Kuzguncuk'ta ahşap bir eski zaman evinde hüznün, neşenin, sevincin, anıların velhasıl bilcümle yaşanmışlığın üzerine sindiği antikalar arasında buldum Mithat Şen'i Sanatından, sanat ortamından, sanat etiğinden, bienalden süz ederken yaşanmışlığın katmerlendiği o eski zaman mabedinde çağdaş bir duruşun yalın bir örneğini çiziyordu

Ortalarda yoksunuz. Niye yoksunuz? Herkes gibi her akşam bir yerlerde görünmüyorsunuz. İçe kapalı mı yaşıyorsunuz?...

Yoo hayır, olur mu canım. Aslında ortalık diye de bir şey yok. Göstermelik durumu, ciddiye almıyorum. Öyle, bir kapalılık hali.

Bir çok sanatçı, hep göz önünde oluyorlar. Her akşam bakıyorsunuz ki bir yerlerdedirler...

Evet, galiba pek ortalarda dolaşmıyorum ama özel bir kapalı olma halinden veya kimseye kendimi göstermeyeyim, daha gizemli olayım diye düşündüğümünden değil. Biraz yapımla ilgili bir durum fakat gerekli olan insanlarla mutlaka bir ilişkim vardır. Yani, size denk gelmemiştir.

Telefonunuzu da pek açmıyorsunuz...

Çok yoğun çalışma dönemlerimde evet açmıyorum. Pek dağılmak istemiyorum. Benim dikkatim diğer arkadaşlar gibi o kadar da kolay toplanamıyor.

Anlıyorum. Evinizin her tarafı antika ve eski nostaljik eşyalarla dolu, ilgimi çekti. Birçok sanatçı arkadaşımızın atölyesine, evine gittim, onların da antikaya ilgileri var ama eviniz antika dükkânı gibi olmuş. Nereden geliyor bu antika merakı?

Bir kısmı aileden sonra da benim devam ettirdiğim koleksiyonlar var. Mesela saate meraklıyım, saat koleksiyonum var. Zaten ilgiliyseniz ister istemez diğer kısımlarına da ilgi duyuyorsunuz eskinin. Antika demeyelim de, eski diyelim. Antika daha zor.

Evet o konuda bilgi ve deneyiminiz de zaman içinde birikmiştir. Neyin eski neyin antika olduğunu bilirsiniz.

Tabi. antikayla eskiyi ayırt ederim. Antika çok mühim bir öğrenme vesilesidir. Çünkü bir sürü şeyin otantikliğine ve veya olmadığına dair sizi eğitir. Kalite olarak, cevap verir. Sizi örgütler.

Peki bu kadar yoğun antika merakınızın işlerinize etkisi var mı?

Malzeme bilgisi ve teknikle ilgili kuşkusuz katkısı vardır. Yani sonuçları itibarıyla eski ve iyi bir nesnenin, işlevini görmek veya onunla bir yakınlık yaşamak bile yaptığınız işi etkiler.

0 zaman şöyle devam edelim. İşlerinizdeki içerik, malzeme, boya ilişkisi desem...

Yani boyayla yapıp daha sonra da malzemeye devam etmemim de nedenlerinden bir tanesi de bu tabii. Malzemenin olanakları ve tekniğin yapısıyla hangi sonuçlara vardırılabileceğini öğrenmek bakımından çok önemli.

Teknoloji ile aranız nasıl, işlerinizde?

Teknoloji ile aram iyidir. Türkiye'deki bilgisayar ortamında yapılan ilk işler benim yaptıklarımıdır.

İlk 90'lı yıllarda mı?

Evet 90'larda. İlk *Sanat Dünyamız*'da çıktı, daha sonra kart sistemi, olarak dağıtıldı ve kitap olarak çıkmıştı. Dört iş.

Siz Venedik Bienali'ne katıldınız. Nasıl bir işle katıldınız? Sizden başka kimse var mıydı?

Evet 90'da katılmışım. Vardı tabii, Kemal Özsoy vardı. Venedik Bienali'ne Sabri Berkel '60 yılında katılmıştı, biz 30 sene sonra katıldık. Sabri Berkel o zaman hayattaydı ve çok sevinmişti katılmama. Sabri Berkel benim çok sevgili bir dostumdu, çok hoşuna gitmişti. Fakat o katıldığı dönemde bir Türk pavyonu olsun diye hükümete ya da devlete, şimdi hatırlamıyorum, müracaat veya rapor etmiş. Çünkü o zaman bir akademide öğretim görevlisiydi Sabri Hoca. Ama onlar yapmamışlardı. Biz İtalyan büyük merkez binada işlerimizi sergiledik. Bir Türk pavyonu yok Venedik Bienali'nde, çünkü. İspanyol, Alman, İngiliz, Amerikan, Avustralya pavyonları var ama bir Türk pavyonu yok.

Resmen davet etmediler mi?

Davet ettiler ama devletin orada karşılıksız verilmiş bir alanda yaptığı bir binası yok. Yani bir Türk binası yok.

Bu biraz imtiyazlı ortaklığa benzedi.

Ama onların kaçındıkları bir şey değil ki, bizimkiler yapmadı.

Yani onlar istiyordu.

Evet, tabii ki. Hatta Sabri Berkel bunu teklif ettiği zaman bizimkilerin hiç de umurlarında olmamıştı. Bilmiyorum ne kadar doğrudur, bu bir anekdot olarak bana aktarılmıştı. Biz orada büyük merkez binada, İtalyanların binasında katıldık. Yine parçaların yan yana gelmesinden oluşan resimlerdi ve boya işleriydi. Akrilik işlerdi. Beral Marda'da bizimle oradaydı, Vasıf Kortun ve Haldun Dostoğlu oradaydı ve bizim heyecan duyduğumuz, gerçekten herkesi heyecanlandıran bir durumdu.

Evet. Pekâlâ, bir değerlendirme yapmak gerekirse, Mithat Şen'i Türk resminde nereye koymak lazım?

Valla, ben bir şey söylemiyorum.

Kendinizi sorguluyor musunuz biraz o anlamda da soruyorum.

Zor bir durum. Hayır kendimi Türk resminde neredeyim diye sorgulamıyorum. Kendimi daha nitelikli işler nasıl yaparım diye sorguluyorum. Yoksa neredeyim, burada mıyım, orda mıyım diye bakmam ilke olarak. Ama her gün daha iyi olduğunu düşünüyorum, işlerimin.

İşlerinize ben bakınca birden insan bedeni değil de, iç organları midesi, bağırsakları, böbrekleri parçalanmış gibi bir izlenim veriyor bana.

Yok beden parçaları değil onlar tabii. Beden imgesinin bir tür parçalanışı.

Evet.

Yani beden İmgesinin bir tür parçalanmaları olunca arada böyle yorumlanıyor. Parmak izi olarak ya da beyin olarak yorumlayan da var. Bu tür göndermeleri yok aslında ama algı bu. Tabi böyle çoklu görsel göndermeye sahip imgeler vardır. Aslında o tür çağrışımlara açık olması da benim için çok yabancı bir şey değil. Zihinsel faaliyet bakımından bunlar önemli olanaklardır. Bizim alanda zihinsel faaliyette bulunan insan çok azdır.

Peki, bu çalışmalarınızda önceden bir kurgu mu var yoksa tuvalin başına geçince spontan bir şekilde mi başlıyorsunuz?

Her resim bir diğerini getiriyor, serinin bütününde. Yani bir işi çalışırken zaten diğer işi de birlikte düşünüyorsunuz. O düşünme sırasında da oluşuyor. Yani spontane olan aslında belki yine boyayla ilişkilerde, yine derinin kendi doğasıyla veya boyanın kendi doğasıyla, malzemenin kendi doğasıyla ilgili birtakım spontane çözümler var. Ama diğer tarafta kurgunun çok değişmeden sağlam bir şekilde gittiğini söyleyebilirim. Yani o bilinir ve olma halindedir. Diğer ise evet spontane alanlar var ama dışavurumcu resmin spontanlığında değildir.

"... bizdeki resim geleneği çok yakın bir tarihte. Biz de Hristiyan geleneğinden İncil geleneğinden ikonografisinden yola çıkıp da burada bir projeye, neredeyse bir toplumsal mühendislikle batıya yöneldik, Osmanlı'da II. Mahmut, III. Selim döneminden itibaren. Cumhuriyet de bunu devam ettirdi ve batılı işler yapılmaya başlandı. Bu kolay bir şey değil. Bu sizin olmayan fakat olmak istediğiniz bir şey yapmaya çalışıyorsunuz..."

Kendinize yakın bulduğunuz ya da kendinizi yakın bulduğunuz çağdaş sanatçılar var mı? Türkiye'de ya da dünyada... Ya da sevdiğiniz diyelim.

Ben yarı soyut bir iş yapıyorum. Bunları da defalarca söylemişimdir zaten. Yani var tabi. Ömer Uluç vardır mesela. Cihat Burak vardır. İhsan Cemal Karaburçak "bizdendir" severim. Benim anlayışım daha çok lekecidir. Onlar bana cazip gelirler. Bir de tabi bu coğrafyanın gelenekleriyle ilgili olarak düşündükleri içinde bana iyi gelir onlarla görülmek.

Bu coğrafyanın gelenekleri dediniz de benim aklıma hemen bir şey geldi. Biliyoruz ki işte bugün yok ama önceleri Hollanda ekolü, Fransız ekolü gibi ekoller yaratmış ülkeler. Ama Türk resmi diye bir şey yok. Çünkü Türkiye'deki sanatçıların ne kadar dünya ölçeğinde diğer sanatçılarla eşit işler, özdeş işler, o seviyede işler üretiyorsa da, Türk resmi diyebileceğimiz, bunda Türk izleri vardır diye bir şey olmayışını, olamayışını neye bağlıyoruz?

Yani bizdeki resim geleneği çok yakın bir tarihte. Biz de Hristiyan geleneğinden İncil geleneğinden ikonografisinden yola çıkıp da 700-800 sene bir yapı oluşturmadık. Biz burada bir projeye, neredeyse bir toplumsal mühendislikle batıya yöneldik, Osmanlı'da II. Mahmut, III. Selim döneminden itibaren. Cumhuriyet de bunu devam ettirdi ve batılı işler yapılmaya başlandı. E bu kolay bir şey değil. Bu sizin olmayan fakat olmak istediğiniz bir şey yapmaya çalışıyorsunuz. Evet, yani zorlanıyor, bunun altyapısını kurmak, bunun felsefesi var. Aslında Türk resmi var ve Türk felsefe geleneğinden çok daha ciddi bir geleneğe sahip yani birde ona bakmak lazım. Bir de diğer disiplinlerin batılı karşılıklarına bakmak lazım.

Aslında coğrafi ve tarihsel olarak sanat yapabilmek için bütün malzemeler bize verilmiş, bizde var.

Biz doğulu bir gelenekten geliyoruz. Bize "sanat yapılacaktır, yap" denmeden önce biz zanaat yapıyorduk. Bizim günlük hayatımızdadır güzellik. Yani at eyeri de öyledir, at yuları da öyledir, ok kılıfı

da öyledir. Yani deri işidir, halısadır, kilimidir ve başkaları. Bu bizim yaşamımızın içinde olan bir şeydir. Müslüman olmamızla birlikte Kuran'ı birtakım görsellerle öğretilmesi gibi bir metod seçmedi ki Müslümanlık. Ama Hıristiyanlık İncil'i okuma yazması olmayan insanlara resimle öğretmeye kalktı. Yani böyle farklı bir durum var. Yani şimdi o görselliği siz bir tarafa koyup da bakamazsınız. Aynı şey müzikte de yok mudur? Yani klasik batı müziği geleneği kilise müziğinden hareket etmez mi? Şimdi biz Cuma günleri camide böyle bir şey işittik de biz mi duymamazlıktan geliyoruz. Yani ayrı geleneğin insanlarıyız. Ne kadar batılı gibi yapsanız da olmaz. Ama ayrı bir "gelenek", bakın, biz gelenek yoksunu, ya da onlar gelenek yoksunu değil. Türkiye'de geleneği gerici bir şey olarak algılıyorlar. Çok önemli bir şeydir bu; Batı sanat tarihinin hepsi gelenektir. Batının kendisi bir gelenektir zaten.

Bu noktada şunu sormak istiyorum. Mesela 50'li yıllarda özellikle Bedri Rahmi ulusal birtakım motiflerden, nakışlardan yola çıkarak evrensel çizgide işler yapmaya çalışırken, çok mu ulusaldı? Çok mu geriye doğruydum? Niye onu ilerletmedik?

Hayır. Bedri Rahmi, Cumhuriyetin Akademisi'nde bir devlet memuruydu. Şimdi bunu adam gibi yerine koymak lazım. Cumhuriyet ne öngörüyordu, ve ne öneriyordu? Hatta teklif bile etmiyordu, Nasıl sanat yapılmasını istiyordu? Bizim bilmemiz lazım. Yani Cumhuriyet'in bir ideolojisi var ve bu ideoloji çerçevesinde bir süre gitmiş bir Köy enstitüleri var. O anlamdaki, Cumhuriyetle birlikte, Fransız hümanizminin buradaki etkilerini bilmiyor muyuz? Bedri Rahmi'nin yaptığı halk sanatıyla ilgili birtakım çalışmalardır. Yani buranın geleneğiyle ilgili değil. Bir tür rapsodi.

Bedri Rahmi devlet memuru dediniz, bu doğru. Ama artistik yönüne bakarsak?

Bu düşüncemi değiştirmez ki. Ben altyapısından bahsediyorum. Yaptığı şey buranın geleneğiyle ilgili değil. Orada, Köy enstitüleri paralelinde halk el sanatları ile ilgili birtakım çalışmalar yapıldı. Halbuki bizim bahsettiğimiz, yola çıkmamız gereken; enderun müziği, divan şiiri, hattır ve buna benzer diğerleri. Köyden sanat çıktığını mı düşünüyorsunuz? Var mı böyle bir şey yani?

Yok tabi, mümkün değil. Pekâlâ, biraz bugüne gelelim, biraz da piyasasından konuşalım.

Hiç konuşmayalım. Beni hiç ilgilendirmez.

"Şimdi kapitalist sistemde bir şey yaratıyorsunuz. Bir pazar ekonomisi var ve Pazar ekonomisini eleştirmeye başlıyorsunuz, baştan sistemi eleştirin. Pazarı neden eleştiriyorsunuz? Hem o sistem içindediniz, hem o pazarı eleştireceksiniz. Olmaz yani bu da etik değil bana kalırsa..."

Sizin piyasanızdan bahsetmiyorum. Bu konularda görüş belirtmek doğru bence. Biliyorsunuz birtakım müzayedeler yapılıyor, fiyatlar havada uçuşuyor. Bunlar spekülâtif midir, doğru mudur değil midir? Türkiye'de bir fiyat karmaşası da var.

Bunların hepsi doğrudur. Ama ben bu piyasanın bir parçası olarak bu konuda yorum yapmam. Bütün piyasalar böyledir. Birtakım zamanlarda spekülâtif olurlar, birtakım zamanlarda doğruyu bulurlar. Ama toparlanmak için bunları geçmek zorundayız. Evet, katılıyorum söylediklerinizin çoğu doğru ama benim bu konuda tek tek yapılırlar falan değil hangi piyasa bunu daha etik götürmüştür diye sormamız lazım. Bu öyle bir şeydir.

Etik olup olmadığına bakmak lazım diyorsunuz.

E yani bakmak lazım. Şimdi kapitalist sistemde bir şey yaratıyorsunuz. Bir pazar ekonomisi var ve pazar ekonomisini eleştirmeye başlıyorsunuz, baştan sistemi eleştirin.

Pazarı neden eleştiriyorsunuz? Hem o sistem içindediniz, hem o pazarı eleştireceksiniz. Olmaz yani bu da etik değil bana kalırsa. Yani eğer benim fiyatım ya da yatırımlım yükselirse bu piyasa iyi, düşerse kötü gibi bir sonuç çıkmamalı.

Öyle değil de, örneğin Türkiye'de özellikle resimde, çağdaş sanatlarda, İstanbul, biraz Ankara, biraz da İzmir ilgili. Buna yatırım yapanlar, alan, izleyen de bu üç il. Özellikle de İstanbul. Ankara ve İzmir de artık İstanbul'a gelip burada bakıp alıyor. Fakat 12 milyonluk İstanbul'u alın bir tarafa koyun, geride 60 milyon var. Ve bu 60 milyon ve 80 ilde, ve o iller de işte Erzurum'dur, Antep'tir, Diyarbakır'dır, Samsun'dur, Sivas'tır... Gerçekten İstanbul'daki o entelektüel varsıl kesimden çok daha varsıl, daha zengin kesimle de var oralarda. Ama oradakiler sanata yatırım yapmayı bilmiyorlar.

Bu da batılı bir gelenek ama. Her parası olanın batıda ki gibi bir "burjuva" olması gerekmiyor.

Ama bunu aşmak için ne yapmak lazım? Her zaman Kapıkule'den öteye Avrupa'ya bakıyoruz. Orada sergi açsak, işte mesela Sotheby's'e girsek falan... Kardeşim burada, Anadolu'da bir koleksiyoner zinciri yetiştirmek ya da çoğaltmak mümkün değil mi? Şimdi burada biraz dar alanda kısa paslaşmalar durumu var. İşin doğrusu bu. Ben işin içindeyim bir yönüyle. Sizin de görüşünüzü almak istiyorum. Anadolu'ya açılmak için bir çaba sarf etmek gerekmiyor mu? Ben bu soruları birçok sanatçıya da soruyorum bugünlerde.

Yani, piyasa için bence buna çaba sarf etmek gerek ama öbür taraftan da bu insanların kendileri de böyle bir şeylere önyak olmaları lazım. Öyle bir talep gelmiyor. Birtakım televizyon programları, birtakım zorlamalar falan olmasa, onlar galiba memnunlar hallerinden. Böyle bir konuda çok da zorlamak da pek mümkün değil.

Televizyon programları dediniz de, televizyon programlarında çok az sanata yer veren, hele hele o dizi-filmlerde mesela sanat işleyecek konuları, bir ressamın hayatı ya da onun işleriyle ilgili vesaire böyle bir şey yok. Hep vurdu, kırdı, aşk yoğunluklu. Yani medya buna biraz da açıkçası öncülük etse...

Ama siz bir ticaret kuruluşunu ahlak zabıtalığına soyunduruyorsunuz. Öyle para kazanıyorsa ne yapabiliriz. Adam para kazanmak için açmış o kanalı. Önerinizi devlet televizyonu bile yapmıyor. Bunu bir özel televizyondan bekleyemeyiz. Adamın ne günahı var? Adam orda reklam getirecek ne varsa onu koyuyor. Prime time'da en fazla ne tutarsa. Hayır, ben olmasın falan demiyorum keşke olsa ama bu haksızlık gibi geliyor.

Mesela şimdi kalkıp da Mithat Şen'in, biraz daha göz önünde olan, medyatik bir ressamın hayatından yola çıkarak bir dizi-film yapsa?...

Tutmaz ki.

Tutar neden tutmasın? Arka Sokaklar'da Kulaksız'daki bir polis çatışması tutuyor da bu tutmuyor mu?

Yani bilmiyorum, belki de tutar. Ama ben eksiklik olarak bakmıyorum bunlara. Bu bir süreç. Aynı bu spekülasyonlar gibi. Zaten bütün dönemler birer süreçtir. Biz şimdi çabuk olsun istiyoruz. Tabi her insan bunu ister. Ama hazır da değiliz. Yani maya tutmuyor, ne yapabiliriz ki. Bir sürü şeyler yapıldı ama hep sekteye uğratıldı bunlar.

Peki, hızlı mı çalışıyorsunuz? Yılda kaç iş çıkarabiliyorsunuz mesela?

Herhalde 60-70 iş çıkar. Ben seriler halinde çalışırım aslında daha da fazla çıktığı oluyor da. Tamamiyle o seriyle ilgili. Serinin kendisiyle ilgili. Bazen serinin uzamaması gerekiyor. Bazısı daha kısa, bazısı daha uzun. Yani o dönemki sorunsalla, resmin sorunsalıyla ilgili olarak serinin içindeki parça sayısı azalıyor

ya da çoğalıyor. Bu durum çok da performansla ilgili değil. Tabi birtakım yapamamazlıklar olursa ayrı. Ama olmuyor pek.

Önümüzdeki dönemler için bir projeniz var mı?

İki sene zaten 3-4 sergim var, iki sene doluyum.

Var mı netleşen kesin sergiler?

Pırıl Güleşçi ile ilkbaharda; Kemerburgaz, Pg Art Space'de, sonbaharda; Pg Art Bebek'te, fuarda; Dem art ile solo sergiler.

Sizin hakkınızda birtakım kitaplar var.

Evet var.

Ama böyle büyük çaplı katalog şeklinde değil, değil mi?

Hayır büyük çaplı bir katalog yok. Ben bunlara önem vermiyorum. Böyle tuğla kalınlığında kataloglar yapıldı ve ne işe yaradığını çok ciddi olarak merak ediyorum. Bu başka bir show. Bizde ehemle mühim birbirine karıştırılıyor.

Yerinde ve zamanında yapılırsa tamam. Ama ticari amaçla yapılınc...

Olmuyor.

Bazı arkadaşlar çıkıp kendi kitabını kendi yapıyor. Bu neye benziyor? Şiir yazıp da kendine parayla şiir kitabı bastırmak gibi bir şey.

Ece Ayhan bunu çok örnek verirdi. "O kitabı kendi parasıyla bastırdı" diye. Şiiri, burada kataloğu bir yayınevinin basması lazım. Ciddi bir edisyon olması lazım. Bir editörün elinden geçmesi lazım. Geleneği olan bir galeri edisyonu olması lazım. Ya da ne bileyim iyi bir kitapevi edisyonu olması lazım.

Bizim dergiyi izliyor musunuz?

Evet. Takip ediyorum.

Peki, sizin söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Hayır, teşekkür ederim ilginize.